

L U D

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO
I KOMITETU NAUK ETNOLOGICZNYCH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

TOM LXXVI ZA ROK 1993

Fot. M. Pokropek

PAMIĘCI
PROFESOR ANNY KUTRZEBY-POJNAROWEJ AUTORKI *ROZWOJU
ETNOGRAFII I ETNOLOGII W POLSCE*,
CZŁONKA POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO
I KOMITETU NAUK ETNOLOGICZNYCH PAN,
OGARNIAJĄCEJ MYŚLENIEM I PUBLIKACJAMI CAŁOŚĆ SPRAW
ETNOLOGII POLSKIEJ

L U D

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA
LUDOZNAWCZEGO

I

KOMITETU NAUK ETNOLOGICZNYCH

ORGANE DE LA SOCIÉTÉ POLONAISE D'ETHNOLOGIE
ET DU COMITÉ DES SCIENCES ETHNOLOGIQUES

ZAŁOŻONY W ROKU

1895

PRZEZ

ANTONIEGO KALINĘ

OGÓLNEGO ZBIORU

TOM LXXVI

ZA ROK 1993

P O L S K I E T O W A R Z Y S T W O L U D O Z N A W C Z E

KOMITET NAUK ETNOLOGICZNYCH POLSKIEJ AKADEMII NAUK
POZNAŃ — WARSZAWA — WROCŁAW 1993

wpis. 013

KOMITET REDAKCYJNY

Maria Biernacka, Zbigniew Jasiewicz (przewodniczący)
Bronisława Kopczyńska-Jaworska, Anna Kowalska-Lewicka,
Antoni Kuczyński — sekretarz

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Redaktor naczelny — Zbigniew Jasiewicz,
Zastępca redaktora naczelnego — Jacek Bednarski,
Sekretarz redakcji — Monika Leonowicz

Tłumaczenie angielskie
Zbigniew Nadstoga

ISSN 0076-1435

POLSKIE TOWARZYSTWO LUDOZNAWCZE — WROCŁAW 1993
ADMINISTRACJA, 50-139 WROCŁAW, UL. SZEWSKA 36
REDAKCJA, 61-809 POZNAŃ, ŚW. MARCIN 78

WROCŁAWSKA DRUKARNIA NAUKOWA — zam. 2701/94

SPIS TREŚCI

Zbigniew Jasiewicz, Zygmunt Kłodnicki, Przed 100-leciem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego	13
--	----

I. STUDIA I MATERIAŁY

A. DZIEJE ETNOLOGII I MIEJSCE DOROBKU Z PRZESZŁOŚCI W TERAŹNIEJSZOŚCI

Elżbieta Millerowa, Kolbergowskie metody dokumentacji źródłowej folkloru	21
Danuta Pawlakowa, Obraz ludowej kultury muzycznej w pracach Oskara Kolberga	37
Agata Skrukwa, Ikonografia etnograficzna w zbiorach Oskara Kolberga	47
Witold Przewoźny, Podstawowe założenia komputerowej bazy danych <i>Dzieł wszystkich</i> Oskara Kolberga	59
Edward Pietraszek, Muzeum Etnograficzne w Krakowie w pierwszym okresie istnienia (1910-1948)	67
Wacław Urban, Obyczaje Słowian w świetle książki Jana Boemusa (1520)	91
Antoni Kuczyński, Z dziejów polskiej oceanistyki etnograficznej	99

B. W KRĘGU WARTOŚCI ORAZ INNYCH ASPEKTÓW I WYTWORÓW KULTURY

Adam Nobis, Geneza wartości w świetle badań nad melanezyjską wymianą kula	137
Franciszek M. Rosiński, Wierzenia religijne pierwotnej ludności Tasmanii	151
Dan Wołkowycki, Analiza typograficzna tradycyjnych narzędzi łowieckich	167
Aleksander Nyrek, Uwagi o systemie odwadniająco-melioracyjnym na Śląsku w okresie folwarczno-pańszczyźnianym	195

II. POGLĄDY I DYSKUSJE

Refleksja i konkret (<i>Wojciech J. Burszta</i>)	203
Projekt słowiańskiego atlasu etnograficznego (<i>Mojmir Benža</i>)	211
Czy Camilo Jose Cela jest etnografem? (<i>Hubert Czachowski</i>)	217
O syberystyce i antologii polskich tekstów syberystycznych (<i>Hanna Maria Malgowska</i>)	221

III. RECENZJE

Conceptualizing society, pod red. Adama Kupera, Routledge, London 1992, ss. 152 (<i>Wojciech Dohnal</i>)	227
---	-----

Krzysztof J. Brozi, Ludzie i kryzys cywilizacji. Szkice antropologiczne, Norbertinum, Lublin 1992, ss. 111 (<i>Barbara Olszewska-Dyoniziak</i>)	230
Michał Buchowski, Magia i rytuał, Instytut Kultury, Warszawa 1993, ss. 169 (<i>Tarżycysz Marek Buliński</i>)	236
Sławoj Szynkiewicz, Pokrewieństwo. Studium etnologiczne, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1992, ss. 354 (<i>Danuta Penkala-Gawęcka</i>)	241
Wartości w kulturze polskiej, praca zbiorowa pod red. L. Dyczewskiego, Lublin 1993, ss. 276 (<i>Ryszard Kantor</i>)	247
Urszula Janicka-Krzywdą, Patron—atrybut—symbol, Pallottinum, Poznań 1993, ss. 237, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	249
Aksjosemiotyka karty pocztowej, pod red. P. Banasia, Wrocław 1992, ss. 253, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	250
„Polska Sztuka Ludowa. Konteksty” 1992, nr 3-4, ss. 224 (Numer specjalny poświęcony antropologii filmu i fotografii) (<i>Dorota Skotarczak</i>)	252
Kultura ludowa śląskiej ludności rodzimej, pod red. Doroty Simonides przy udziale Piotra Kowalskiego, Wrocław—Warszawa 1991, ss. 438 (<i>Teresa Smolińska</i>)	254
Teresa Smolińska, Rodzina o sobie. Folklorystyczny aspekt rodzinnej tradycji kulturowej, Opole 1992, ss. 196 (<i>Zbigniew Jasiewicz</i>)	258
Włodzimierz Piątkowski, Jagoda Jezior, Rafał Ohme, Listy do Kaszpirowskiego. Spojrzenie socjologiczne, Wydawnictwo Marek Łoś, Lublin 1993, ss. 143 (<i>Danuta Penkala-Gawęcka</i>)	260
Kraków. Przestrzenie kulturowe, pod red. J. Bujaka, A. Zambrzyckiej-Steczkowski i R. Goduli, Kraków 1993, ss. 139, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	262
Marian Morawczyński, Rzeź 1846 r., Dębica, Pilzno, Tarnów i okolice, Tarnów 1992, ss. 192, ok. 50 il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	264
Maria Paradowska, Wkład Polaków w rozwój cywilizacyjno-kulturowy Ameryki Łacińskiej, Wydawca: Komisarz Generalny Udziału Polski w Wystawie Uniwersalnej EXPO'92 w Seville, Wydawnictwo „Warsawa”, Warszawa, bez roku wydania, ss. 297, indeks nazwisk (<i>Zbigniew Wójcik</i>)	265
Zygmunt Librowicz, Polacy w Syberii. Posłowiem opatrzyli A. Kuczyński i Z. Wójcik, Wrocław 1993, ss. 380 (reprint, Kraków 1884)+51 (<i>Hanna Maria Malgowska</i>)	268
Polacy na Łotwie, pod red. ks. Edwarda Walewandera, Lublin 1993, ss. 348, aneksy, mapy (<i>Ryszard Kantor</i>)	270
Urszula Kaczmarek, Dzieje Polaków na ziemiach bułgarskich, Poznań 1993, ss. 120, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	271
Edward Sołtys, Benedykt Heydenkorn, Trwanie w walce. Kulturowa analiza Stowarzyszenia Polskich Kombatanów w Kanadzie, Toronto 1992, ss. 245, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	273
Władimir Nikołajewicz Baśilow, Szamanstwo u narodów Środkiej Azji i Kazachstanu, Nauka, Moskwa 1992, ss. 328 (<i>Maria Koško</i>)	275
Marek M. Dziekan, Arabia Magica. Wiedza tajemna Arabów przed islamem, Warszawa 1993, ss. 152 (<i>Anna Barska</i>)	277
Derek Bryce, Symbolika krzyży celtyckich, tłum. P. Gręda, Kraków 1993, ss. 118, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	280
Leszek Dziegiel, Węzeł kurdyjski, Universitas, Kraków 1992, ss. 446 (<i>Roman Karczmarczyk</i>)	281
Regina Merkienė, Gyvulių ūkis XVIa.-XXa. pirmojoje pusėje. Etninės patirties ištakos (Iš Lietuvių kultūros istorijos, t. 14), Mokslas, Vilnius 1989, ss. 236, il. (<i>Jan Jurkiewicz</i>)	283
Adrian Kaszczenko, Opowiadania pro sławne wijs'ko zaporoz'ke nyzowe, Weselka, Kiew 1922, ss. 271, il. (<i>Władysław Bielecki</i>)	289
Γ. Α. Παδιωτή, Cântiri Armânești di-Aminciului. Βλάχικα τραγούδια του Μετσόβου (Pieśni Aromunów z Aminciului, Metsovo), Τοπικοί Πολιτισμοί, t. 1, Εκδόσεις Γερου, Αθήνα	

1988, ss. 158; Γ. Α. Παδιώτη, Căntiți Fărșerotești. Τραγούδια φαρσαριωτών — Αρβανιτοβλάχων (Pieśni Farserotów — Arwanitowołochów), Τοπικοί Πολιτισμοί, t. 2, Εταιρίας Αρωμανικού (Βλαχικού) Πολιτισμού, Αθήνα 1991, ss. 166 (Tomasz Wicherkiewicz)	290
Publikacje Koła Zainteresowań Kulturą Ormian (3) (Grzegorz Pelczyński)	292

IV. KRONIKA

Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego za okres od września 1992 roku do września 1993 (Magdalena Rostworowska)	295
69 Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Chorzowie 24 września 1993 (Maria Niewiadomska)	299
Sprawozdanie z działalności Ośrodka Dokumentacji i Informacji Etnograficznej Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego za okres od czerwca 1992 roku do czerwca 1993 (Bronisława Kopczyńska-Jaworska)	302
Informacja o działalności Koła Zainteresowań Kulturą Asyryjską przy Poznańskim Oddziale PTL w okresie od marca do października 1993 (Michael Abdalla)	304
XI Międzynarodowa Konferencja Etnomedyczna — Środki lecznicze i pożywienie: podejście etnofarmakologiczne, Heidelberg, 24-27 marca 1993 (Danuta Penkala-Gawęcka)	305
IV Konferencja Antropologów Społecznych Wspólnoty Europejskiej, Oxford, Wielka Brytania, 26-30 lipca 1993 (Joanna Ziemian)	306
Pierwszy Międzynarodowy Festiwal Filmów Etnograficznych w Getyndze (Göttingen International Ethnographic Film Festival — GIEFF), 16-19 września 1993 (Jerzy Kuniewski)	308
92 Doroczne Spotkanie American Anthropological Association, Waszyngton, 17-21 listopada 1993 (Michał Buchowski)	312
Tam gdzie spotykają się ludzie — wystawa „Ameryka Indiańska — Spotkanie Dwóch Światów”, Muzeum Etnograficzne w Poznaniu, 13 czerwca-31 października 1992 (Marek Maciolek)	314
8 Przegląd Filmów Etnograficznych, Łódź, 13-15 października 1992 (Danuta Nadaj)	317
Konferencja „Polska a Europa Wschodnia. Dziedzictwo i przyszłość”, Warszawa, 17-19 czerwca 1993 (Zbigniew Jasiewicz)	319
Kultury i religie Afryki a ewangelizacja. Sympozjum naukowe w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (ks. Henryk Zimoń SVD)	320
„Oswoić śmierć” — sesja popularnonaukowa, Kraków, 19 listopada 1993 (Anna Spiss)	323
Sesja „Ekologia a filozofie tubylcze świata”, 14 grudnia 1993 (Waldemar Kuligowski)	325

V. IN MEMORIAM

Anna Kutrzeba-Pojnarowa 1913-1993 (Zofia Sokolewicz, Marian Pokropek)	327
Anna Zambrzycka-Steczowska 1931-1993 (Malgorzata Maj)	329
Zofia Cieśla-Reinfussowa 1910-1993 (Ewa Fryś-Pietraszkowa)	332
Mario D. Zamora 1935-1993 (Zbigniew Jasiewicz)	336

CONTENTS

Zbigniew Jasiewicz, Zygmunt Kłodnicki, The Polish Ethnological Society. Before the centennial	13
---	----

I. STUDIES AND MATERIALS

A. THE HISTORY OF ETHNOLOGY AND THE PLACE OF PAST ACHIEVEMENTS IN THE PRESENT

Elżbieta Millerowa, Kolberg's methods to document folklore	21
Danuta Pawlakowa, Folk musical culture in Oskar Kolberg's works	37
Agata Skrukwa, Ethnographic iconography in Oskar Kolberg's collections	47
Witold Przewoźny, Basic assumptions of a computer database of Oskar Kolberg's <i>Collected Works</i>	59
Edward Pietraszek, The Ethnographic Museum in Cracow in its early years (1910-1948)	67
Wacław Urban, Slavonic customs as depicted in Jan Boemus's book (1520)	91
Antoni Kuczyński, On the history of Australian ethnographic studies conducted by Poles	99

B. VALUES AND OTHER ASPECTS OF CULTURE

Adam Nobis, The genesis of value in the light of research on Melanesian exchange <i>kula</i>	137
Franciszek M. Rosiński, Religious beliefs of Tasmanian aborigines	151
Dan Wołkowycki, Typological analysis of traditional hunting weapons	167
Aleksander Nyrek, Remarks on the drainage and irrigation system in Silesia during the grange-corvée period	195

II. VIEWS AND DISCUSSIONS

Reflection and the concrete (<i>Wojciech J. Burszta</i>)	203
Slavonic ethnological atlas (<i>Mojmír Benza</i>)	211
Is Camilo Jose Cela an ethnographer? (<i>Hubert Czachowski</i>)	217
On Siberian studies and an anthology of Polish texts on Siberia (<i>Hanna Maria Malgowska</i>)	221

III. REVIEWS

Conceptualizing society, ed. by Adam Kuper, Routledge, London 1993, pp. 152 (<i>Wojciech Dohna</i>)	227
---	-----

Krzysztof J. Brozi, Ludzie i kryzys cywilizacji. Szkice antropologiczne (People and the civilizational crisis. Anthropological essays), Norbertinum, Lublin 1992, pp. 111 (<i>Barbara Olszewska-Dyonizak</i>)	230
Michał Buchowski, Magia i rytuał (Magic and ritual), Instytut Kultury, Warszawa 1993, pp. 169 (<i>Tarzyjczusz Marek Buliński</i>)	236
Sławoj Szynkiewicz, Pokrewieństwo. Studium etnologiczne (Kinship. An ethnological study), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1992, pp. 354 (<i>Danuta Penkala-Gawęcka</i>)	241
Wartości w kulturze polskiej (Values in Polish culture), ed. by L. Dyczewski, Lublin 1993, pp. 276 (<i>Ryszard Kantor</i>)	247
Urszula Janicka-Krzywda, Patron – atrybut – symbol (Patron – attribute – symbol), Pallotinum, Poznań 1993, pp. 237, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	249
Aksjosemiotyka karty pocztowej (Axiosemiotics of a postcard), ed. by P. Banaś, Wrocław 1992, pp. 253, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	250
„Polska Sztuka Ludowa. Konteksty” (Polish Folk Culture. Contexts) 1992, 3-4, pp. 224 (Special issue on the anthropology of film and photography) (<i>Dorota Skotarczak</i>)	252
Kultura ludowa śląskiej ludności rodzimej (Folk culture of Silesian Poles), ed. by Dorota Simonides and Piotr Kowalski, Wrocław – Warszawa 1991, pp. 438 (<i>Teresa Smolińska</i>)	254
Teresa Smolińska, Rodzina o sobie. Folklorystyczny aspekt rodzinnej tradycji kulturowej (The family about themselves. The folkloristic aspect of the family cultural tradition), Opole 1992, pp. 196 (<i>Zbigniew Jasiewicz</i>)	258
Włodzimierz Piątkowski, Jagoda Jezior, Rafał Ohme, Listy do Kaszpirowskiego. Spojrzenie socjologiczne (Letters to Kashpirovsky. A sociological look), Wydawnictwo Marek Łoś, Lublin 1993, pp. 143 (<i>Danuta Penkala-Gawęcka</i>)	260
Kraków. Przestrzenie kulturowe, (Cracow. Cultural dimensions), ed. by J. Bujak, A. Zambrzycka-Steczowska and R. Goduła, Kraków 1993, pp. 139, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	262
Marian Morawczyński, Rzeź 1846 r., Dębica, Pilzno, Tarnów i okolice (The slaughter of 1846 – Dębica, Pilzno, Tarnów and environs), Tarnów 1992, pp. 192, about 50 il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	264
Maria Paradowska, Wkład Polaków w rozwój cywilizacyjno-kulturowy Ameryki Łacińskiej (Polish contribution to the development of the civilization and culture of Latin America), Publisher: General Commissioner of Poland's Participation in the EXPO'92 Universal Exhibition, Seville, Wydawnictwo „Warsawa”, Warszawa, no year of publication, pp. 297, name index (<i>Zbigniew Wójcik</i>)	265
Zygmunt Librowicz, Polacy w Syberii (Poles in Siberia). Afterword by A. Kuczyński and Z. Wójcik, Wrocław 1993, pp. 380 (reprint, Kraków 1884)+51 (<i>Hanna Maria Małgowska</i>)	268
Polacy na Łotwie (Poles in Latvia), ed. by Rav. Edward Walewander, Lublin 1993, pp. 348, appendices, maps (<i>Ryszard Kantor</i>)	270
Urszula Kaczmarek, Dzieje Polaków na ziemiach bułgarskich (The history of Poles on Bulgarian lands), Poznań 1993, pp. 120, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	271
Edward Sołtys, Benedykt Heydenkorn, Trwanie w walce. Kulturowa analiza Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Kanadzie (Benedykt Heydenkorn, Enduring in fight. Cultural analysis of the Association of Polish Veterans in Canada), Toronto 1992, pp. 245, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	273
Władimir Nikołajewicz Baśiłow, Szamanstwo u narodów Środkiej Azji i Kazachstanu, Nauka, Moscow 1992, pp. 328 (<i>Maria Koško</i>)	275
Marek M. Dziekan, Arabia Magica. Wiedza tajemna Arabów przed islamem (Arabia Magica. Occult knowledge of Arabs before Islam), Warszawa 1993, pp. 152 (<i>Anna Barska</i>)	277

Derek Bryce, Symbolika krzyży celtyckich (Symbolism of Celtic crosses), translated by P. Gręda, Kraków 1993, pp. 118, il. (<i>Ryszard Kantor</i>)	280
Leszek Dzięgiel, Węzeł kurdyjski (The Kurdish knot), Universitas, Kraków 1992, pp. 446 (<i>Roman Karczmarczyk</i>)	281
Regina Merkienė, Gyvulių ūkis XVIa.-XXa. pirmojoje pusėje. Etninės patirties ištakos (Iš Lietuvių kultūros istorijos, vol. 14), Mokslas, Vilnius 1989, pp. 236, il. (<i>Jan Jurkiewicz</i>)	283
Adrian Kaszchenko, Opowidannia pro sławne wijs'ko zaporoz'ke nyzowe, Weselka, Kiev 1992, pp. 271, il. (<i>Władysław Bielecki</i>)	289
Γ. Α. Παδιωτη, Cântiți Armânești di-Aminciu. Βλάχικα τραγούδια του Μετσόβου (Songs of Aromuns from Aminciu, Metsovo), Τοπικοί Πολιτισμοί, vol. 1, Εκδόσεις Γερου, Αθήνα 1988, pp. 158; Γ. Α. Παδιωτη, Cântiți Fărșerotești. Τραγούδια φαρσαριωτών – Αρβανιτοβλάχων (Song of Farserots – Arvanitowalachians), Τοπικοί Πολιτισμοί, vol. 2, Εταιρίας Αρωμαυλικού (Βλάχικου) Πολιτισμού, Αθήνα 1991, pp. 166 (<i>Tomasz Wicherkiewicz</i>)	290
Publikacja Koła Zainteresowań Kulturą Ormian (Publications of Armenian Culture Special Interest Group) (3) (<i>Grzegorz Pelczyński</i>)	292

IV. CHRONICLE

Report on the work of the Board of the Polish Ethnological Society from September 1992 to September 1993 (<i>Magdalena Rostworowska</i>)	295
69th General Assembly of Delegates of the Polish Ethnological Society in Chorzów, 24 September 1993 (<i>Maria Niewiadomska</i>)	299
Report on the work of the Ethnographic Documentation and Information Centre of the Polish Ethnological Society from June 1992 to June 1993 (<i>Bronisława Kopczyńska-Jaworska</i>)	302
Information on the work of Assyrian Culture Special Interest Group affiliated with the Poznań Branch of the Polish Ethnological Society from March to October 1993 (<i>Michael Abdalla</i>)	304
11th International Ethnomedical Conference – medicines and food: an ethnopharmacological approach, Heidelberg, 24-27 March 1993 (<i>Danuta Penkala-Gawecka</i>)	305
4th Conference of European Community Social Anthropologists, Oxford, Great Britain, 26-30 July 1993 (<i>Joanna Ziemian</i>)	306
First Göttingen International Ethnographic Film Festival – GIEFF, 16-19 September 1993 (<i>Jerzy Kuniewski</i>)	308
92nd Annual Meeting of the American Anthropological Association, Washington, 17–21 November 1993 (<i>Michał Buchowski</i>)	312
Tam gdzie spotykają się ludzie – wystawa „Ameryka Indiańska – Spotkanie Dwóch Światów” (Where people meet – exhibition „Indian American – a Meeting of Two Worlds), Ethnographic Museum in Poznań, 13 June-31 October 1992 (<i>Marek Maciolek</i>)	314
8th Ethnographic Film Festival, Łódź, 13-15 October 1992 (<i>Danuta Nadaj</i>)	317
Conference „Poland and Eastern Europe. Legacy and the future”, Warszawa, 17-19 June 1993 (<i>Zbigniew Jasiewicz</i>)	319
African cultures and religions versus evangelization. Scientific symposium at the Catholic University of Lublin (Rev. <i>Henryk Zimoń, SVD</i>)	320
„To tame the death” – a session, Kraków, 19 November 1993 (<i>Anna Spiss</i>)	323
„Ecology and aborigine philosophies of the world”, a session, Poznań, 14 December 1993 (<i>Waldemar Kuligowski</i>)	325

V. IN MEMORIAM

Anna Kutrzeba-Pojnarowa 1913-1993 (<i>Zofia Sokolewicz, Marian Pokropek</i>)	327
Anna Zambrzycka-Steczkowska 1931-1933 (<i>Małgorzata Maj</i>)	329
Zofia Ceśla-Reinfussowa 1910-1993 (<i>Ewa Fryś-Pietraszkowa</i>)	332
Mario D. Zamora 1935-1993 (<i>Zbigniew Jasiewicz</i>)	336